

כ"ה באדר ב', התשע"ד
27 מרץ 2014
22632114

לכבוד : ציבור הפסיכולוגים

הנדון: נסיגה מחובת הסודיות בעבודת הפסיכולוג

מסמך זה בה להרחיב ולהבהיר את ההנחיות בנושא חובת הדיווח בעבודת הפסיכולוג.
חלק א' כולל הנחיות לנושא הנסיגה מחובת הסודיות.
חלק ב' כולל סקירה של סעיפי החוק הרלוונטיים.

חלק א : קריטריונים מנחים – חובת דיווח

עקרונות

1. "מידע על אדם שהגיע למי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה מעיסוקו המקצועי או בעקבותיו, חובה עליו לשמרו בסוד ואינו רשאי לגלותו אלא באחת מנסיבות אלה :

א. גילוי המידע דרוש לדעתו לשם טיפול באותו אדם ;

ב. קיימת חובה או רשות בחוק לגלות את המידע ;

ג. האדם שעליו המידע הסכים בכתב לגילוי, וכל עוד לא ביטל בכתב את הסכמתו האמורה"

סעיף 7 (א) חוק הפסיכולוגים

2. "בעבודתם המקצועית פועלים פסיכולוגים לקידום רווחתו הנפשית של הלקוח, למניעת סבלו ולהקטנתו, וכן, לקידום התפתחותו. זאת על-פי שיקולים מקצועיים ומתוך הכבוד הראוי לאדם, לערכיו, לזכויותיו, להגדרתו העצמית ולאוטונומיה שלו, כל עוד אלה אינם פוגעים באלו של האחר..."

קוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל – 2004

3. על העוסק בפסיכולוגיה להכיר את החקיקה הנוגעת לעבודתו ואת ההנחיות המפורסמות ע"י משרד הבריאות

הנחיות

1. **הגנה על חייו של אדם קודמת לשמירת הסודיות.**
 2. **עבירה בקטין או בחסר ישע בידי אחראי עליו:** קיימת חובת דיווח לפקיד סעד או למשטרה כאשר ישנו יסוד סביר להניח כי נעברה עבירה בקטין או בחסר ישע בידי אחראי עליו.
 3. **עבירות מין בקטין או בחסר ישע בידי קטין בן משפחה:** קיימת חובת דיווח לפקיד סעד או למשטרה כאשר ישנו יסוד סביר להניח כי נעברה עבירות מין בקטין או בחסר ישע בידי קטין בן משפחה.
 4. **עבירת מין, חבלה חמורה או התעללות שנעברו בקטין או בחסר ישע:** פסיכולוג העובד במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, חייב לדווח על כל עבירת מין, חבלה חמורה או התעללות שנעברו בקטין או בחסר ישע.
- נתון שיקול דעת בידי המטפל לגבי מסלול הדיווח. קיימת אפשרות לפקיד סעד לשקול את השארת הטיפול בנושא בידי גורמים מקצועיים.
 - את שיקול הדעת למי מהגורמים המוסמכים לדווח יש להפעיל בזהירות תוך התחשבות בטובת הקטין ורמת הסיכון.
 - במצבי עמימות או ספק ניתן להיוועץ עם פקיד סעד ללא מסירת פרטים מזהים.
5. **מטופל החשוף לאלימות מצד בן זוג:** על פסיכולוג ליידע מטופל החשוף לאלימות מצד בן זוג או על ידי מי שהיה בן זוגו, על הגורמים המוסמכים לטפל בעניין.
 6. **כלי ירייה:** פסיכולוג המטפל באדם והסבור כי אם האדם יחזיק בכלי ירייה יהיה בכך משום סכנה לאותו אדם או לציבור, יודיע על כך למנהל משרד הבריאות.
 7. **מניעת פשע:** פסיכולוג היודע כי מטופל זומם לעשות מעשה פשע ינקוט בכל האמצעים הסבירים ע"מ למנוע את עשייתו או את השלמתו.

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

מינהל הרפואה

מערך פסיכולוגיה | משרד הפסיכולוגיה הארצית

Psychology Division – National Chief Psychologist's Office

חלק ב - סקירת חוקים

בשנת 1989 התקבל תיקון לחוק העונשין אשר הוסיף קבוצת סעיפים בנושא חובת הדיווח על פגיעה בקטינים ובחסרי ישע. סעיפים אלו מטילים חובת דיווח על עובדים במערכות ציבוריות שונות וביניהם במערכת הבריאות. הרקע לתיקון החוק הינו אירוע של התעללות מתמשכת במורן דנמיאס, ילדה בת שלוש, מצד דודה, אשר גרם לה חבלות קשות בכל חלקי גופה, כוויות ופגיעות מיניות. סביבתה הקרובה – לרבות הוריה, ידעו על ההתעללות המזוועה, אך לא התערבו ולא דיווחו. בפברואר 1989 נפטרה מורן דנמיאס ובנובמבר 1989 התקבל בכנסת תיקון 26 לחוק העונשין הידוע בשם: "חוק למניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע". לא היה זה מקרה המוות הראשון של ילד בישראל כתוצאה מהתעללות במשפחה, אך אירוע זה החיש את ראשית תהליך שינוי החקיקה בניסוח חובת הדיווח על פגיעה בקטינים ובחסרי ישע. לצד חובת הדיווח על פגיעה בקטינים ובחסרי ישע, קיימים סעיפי חוק נוספים העשויים לאפשר ואף לחייב נסיגה מחובת הסודיות. נסיגה מחובת הסודיות עשויה לנבוע מסעיפים המטילים אחריות ישירה על איש מקצוע, מסעיפי חוק המטילים אחריות על כל אדם ומסעיפים שלא נוגעים באופן ישיר לנושא הסודיות אך עשויים לאפשר נסיגה מחובה זו.

סעיפי חוק לעניין נסיגת חובת הסודיות:

❖ מניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע

- סעיף 368 ד (ב) לחוק העונשין התשל"ז 1977 :

"רופא, אחות...עובד סוציאלי...פסיכולוג...שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד

סביר לחשוב כי נעברה עברה בקטין או בחסר ישע בידי האחראי עליו חובה עליהם לדווח על כך

בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה. העובר על הוראה זו, דינו - מאסר ששה חודשים"

לניסוח זה מספר משמעויות. ראשית, המחוקק מתמיר עם אנשי מקצוע באשר לחובת הדיווח על פגיעה בקטין או בחסר ישע בידי אחראי עליו, וקובע עונש של ששה חודשים, בעוד שהעונש על הפרת חובת הדיווח של כל אדם הינו שלושה חודשים. שנית, בחובת הדיווח של אנשי מקצוע אין התייחסות למועד התרחשות העבירה כתנאי לדיווח. כמו כן, חובת הדיווח של אנשי מקצועי אינה תלויה בנסיבות גילוי המידע.

עבירה המחייבת דיווח הוגדרה בחוק, כעבירה של סיכון החיים והבריאות, עבירת מין, עבירה של נטישה או הזנחה ועבירה של תקיפה או התעללות.

"חסר ישע" הינו מי שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלומו.

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

מינהל הרפואה

מערך פסיכולוגיה | משרד הפסיכולוגיה הארצית

Psychology Division - National Chief Psychologist's Office

• סעיף 368 א לחוק מגדיר "אחראי":

- א. הורה או מי שעליו האחריות לצרכי מחייתו, לבריאותו, לחינוכו או לשלומו של קטין או של חסר ישע - מכוח דין, החלטה שיפוטית, חוזה מפורש או מכללא, או מי שעליו האחריות כאמור לקטין או לחסר ישע מחמת מעשה כשר או אסור שלו.
- ב. בן משפחה של קטין או של חסר ישע, שמלאו לו שמונה עשרה שנים ואיננו חסר ישע, והוא אחד מאלה: בן זוגו של הורו, סבו או סבתו, צאצאו, אחיו או אחותו, גיסו או גיסתו, דודו או דודתו, בן זוגו של אומן, וכן הורהו של אומן, צאצאו של אומן, אחיו או אחותו של אומן ובן זוגו של כל אחד מאלה.
- ג. מי שהקטין או חסר הישע מתגורר עמו או נמצא עמו דרך קבע, ומלאו לו שמונה עשרה שנים; ובלבד שקיימים ביניהם יחסי תלות או מרות.

חובת הדיווח בסעיף 368 ד חלה רק במקרה שהעבירה בוצעה בידי אחראי על קטין או חסר ישע. יחד עם זה לנושא זה שני חריגים. סעיף 368 ד (ג) קובע התייחסות מיוחדת לעבירות מין כלפי קטינים וחסרי ישע ומטיל חובת דיווח גם על מקרים שהעבירה נעשתה בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנים:

"בעל מקצוע מהמנויים בסעיף קטן (ב), שעקב עיסוקו במקצועו או בתפקידו היה לו יסוד סביר לחשוב כי נעברה בקטין או בחסר ישע עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 348, 347 ו-357, בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנים, חובה עליו לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים"

חריג נוסף נוגע לעבירות בקטין או בחסר ישע הנמצא במעון, במוסד, במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת.

• סעיף 368 ד (ד):

"נעברה בקטין או בחסר ישע הנמצא במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 348, או עבירה של גרימת חבלה חמורה לפי סעיף 368 ב(ב) או עבירת התעללות לפי סעיף 368 ג, חובה על מנהל או איש צוות במקום כאמור, לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים"

כלומר פסיכולוג העובד במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, חייב לדווח על כל עבירת מין, חבלה חמורה או התעללות שנעברו בקטין. בנוסח החוק הקיים אין חובת דיווח ישירה עכל מטפל במקרה של פגיעה בקטין או בחסר יש בידי מי שלא אחראי עליו שלא במסגרת טיפולית או חינוכית.

מעבר לתיאור המצבים המחייבים דיווח, סעיף 368 ד משאיר שיקול דעת בידי המטפל לגבי אופן הדיווח ע"י אפשרות בחירה בין שני מסלולי דיווח: פקיד סעד או משטרה. אפשרות בחירה זו רלוונטית בשל תיקון (מס' 108) לחוק העונשין שהתקבל בשנת 2010.

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

מינהל הרפואה

מערך פסיכולוגיה | משרד הפסיכולוגיה הארצית

Psychology Division – National Chief Psychologist's Office

• סעיף 368 ד לחוק העונשין, התשל"ז 1977:

(ו) "עובד סוציאלי שמונה לפי חוק שקיבל דיווח לפי סעיף זה יעבירונו למשטרה בצירוף המלצתו לפעול או להימנע מלפעול בקשר לדיווח, אלא אם כן קיבל אישור שלא להעביר את הדיווח למשטרה מאת אחת הועדות שהקים שר המשפטים לענין זה; חברי ועדה כאמור יהיו נציג פרקליט מחוז והוא יהיה היושב-ראש, קצין משטרה בדרגת רב פקד ומעלה ועובד סוציאלי שמונה לפי חוק לאותו מחוז."

(ז) "הגיע למשטרה מידע לפי סעיף זה, תעביר אותו לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק, ולא תפעל לפני שתיוועץ בו אלא אם כן נדרשת פעולה מיידידת שאינה סובלת דיחוי; אין בפעולה מיידידת כאמור כדי לשלול את חובת העברת המידע לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק וההתייעצות עמו לאחר מכן."

סעיפים אלו יצרו מנגנון חקיקתי ייחודי המבטא את ההכרה בכך שלא תמיד המסלול הפלילי הוא המסלול הראוי והנכון להתמודדות עם תופעת התעללות בהקשרים משפחתיים.

❖ אלימות במשפחה – חובת יידוע

בתאריך 19 לדצמבר 2001 התקבל בכנסת תיקון מס' 7 לחוק למניעת אלימות במשפחה, ובו לא נקבעה "חובת יידוע" של מטפל.

"רופא, אחות...עובד סוציאלי...פסיכולוג...שעקב טיפול או ייעוץ שנתן לאדם במסגרת עיסוקו במקצועו או בתפקידו, היה להם יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה עברה באותו אדם(בסעיף זה – המטופל) על ידי בן זוגו או על ידי מי שהיה בן זוגו בעבר, יידע את המטופל על כך שבאפשרותו לפנות לתחנת משטרה, למחלקה לשירותים חברתיים או למרכז לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה מטעם המחלקה לשירותים חברתיים, וייתן לו כתובת ומספר טלפון של המקומות האמורים הקרובים למקום מגוריו של המטופל".

במקרה של אלימות, על ידי בן זוגו או על ידי מי שהיה בן זוגו בעבר של מטופל, אחראי על הפסיכולוג ליידע את המטופל החשוף לאלימות על הגורמים המוסמכים על כך שבאפשרותו לפנות לתחנת משטרה, למחלקה לשירותים חברתיים או למרכז לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה מטעם המחלקה לשירותים חברתיים, וייתן לו כתובת ומספר טלפון של המקומות האמורים הקרובים למקום מגוריו של המטופל.

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

מינהל הרפואה
מערך פסיכולוגיה | משרד הפסיכולוגיה הארצית
Psychology Division – National Chief Psychologist's Office

❖ הודעות מטפל ע"פ חוק כלי ירייה – חובת הודעה

סעיף 11 א' לחוק כלי ירייה :

" רופא, פסיכולוג, קצין בריאות הנפש או עובד סוציאלי במערכת הבריאות, המטפל באדם והסבור כי אם האדם יחזיק בכלי ירייה יהיה בכך משום סכנה לאותו אדם או לציבור, יודיע על כך למנהל משרד הבריאות, שיהא רשאי להעביר את הידיעה לצבא הגנה לישראל "

החוק אינו מתייחס רק למחזיקי נשק בהווה אלא גם לאלה שיבקשו רישיון לאחזקת כלי ירייה בעתיד והמטפל סבור כי הדבר יצור סיכון לאדם או לציבור.

❖ מניעת פשע

סעיף 262 חוק העונשין תשל"ז – 1977 מטיל חובה כללית על כל אדם למניעת פשע.

"מי שידע כי פלוני זומם לעשות מעשה פשע ולא נקט כל האמצעים הסבירים למנוע את עשייתו או את השלמתו, דינו - מאסר שנתיים"

"פשע"- עבירה שנקבע לה עונש חמור מאשר מאסר לתקופה של שלוש שנים.

הסעיף מטיל חובה על מטפל לנקוט בכל האמצעים הסבירים למניעת פשע ואינו מתייחס באופן ישיר לנושא הפרת הסודיות. יחד עם זאת הגנה על חיינו של אדם תמיד קודמת לשמירת הסודיות.

בברכה,

יובל בלינקי

סגן פסיכולוגית ארצית

העתקים : מנכ"ל

פרופ' ארנון אפק
גבי ימימה גולדברג
פרופ' רחל לוי שיף
עו"ד שרונה עבר הדני
הסתדרות הפסיכולוגים בישראל
פסיכולוגיה עברית ברשת
ציבור הפסיכולוגים